

הלכות חובל ומזיק פרק ז

א. המזיק ממון חברו הזק שאינו נכר הואיל ולא נשתנה הדבר ולא נפסדה צורתו הרי זה פטור מן התשלומין, דין תורה; אבל מדברי סופרים אמרו, הואיל והפחית דמיהן, הרי זה חייב, ומשלים מה שהפחית מדמיהן.

ב. כיצד: הרי שטמא אכלין טהורים שלחברו, או שדמע פרותיו, או ערב לו טפת יין נסך בתוך יינו שהרי אסר עליו הכל, וכן כל פיוצא בזה שמין מה שהפסיד, ומשלים נזק שלם מן היפה שבנכסיו בדרך כל המזיקין.

ג. ודבר זה, קנס הוא שקנסו אותו חכמים, כדי שלא יהיה כל אחד ואחד מן המשחיתים הולך ומטמא טהרותיו שלחברו, ואומר פטור אני. לפיכך אם מת זה שהזיק הזק שאינו נכר אין גובין הנזק מנכסיו, שלא קנסו חכמים אלא זה שעבר והזיק; אבל היורש שלא עשה כלום, לא קנסו אותו.

ד. וכן המזיק הזק שאינו נכר בשגגה או באנס פטור, שלא קנסו אלא המתכוון להזיק מדעתו. הכוהנים שפגלו את הזבח במזיד, חייבין לשלם; בשוגג, פטורין. וכן העושה מלאכה בפרת חטאת ובמי חטאת במזיד, חייב לשלם; בשוגג, פטור.

ה. הכנים פרה למרבק כדי שתינק ותדוש, והסיח דעתו ממי חטאת פטור מדיני אדם, וחייב בדיני שמים.

ו. המנסף יין חברו לעבודה זרה לא נאסר היין, שאין אדם מ ישראל אוסר דבר שאינו שלו. ואם היה לו בו שתפות, או שהיה משמד שהרי הוא כגוי, או שהתרו בו וקבל ההתראה שהרי הוא משמד הרי זה אוסר היין, וחייב לשלם. והיאך יתחייב זה לשלם, והרי הוא מתחייב בנפשו מפני שמעת שהגביהו נתחייב לשלם, ואינו מתחייב בנפשו עד שינסף.

ז. כל הגורם להזיק ממון חברו, חייב לשלם נזק שלם מן היפה שבנכסיו כשאר המזיקין. אף על פי שאינו הוא המזיק זה הנזק עצמו באחרונה, הואיל והוא הגורם הראשון, חייב.

ח. כיצד: הזורק כלי שלו מראש הגג על גבי פרים וכסתות, ובא אחר וקדם וסלק את הפרים מעל הארץ, ונחבט הפלי בארץ ונשבר חייב נזק שלם כאלו שברו בידו, שסלוק הפרים והכסתות גרם לו שישבר. וכן כל פיוצא בזה.

ט. הזורק כלי שלחברו מראש הגג על גבי פרים וכסתות שלבעל הפלי, וקדם בעל הפלי והסיר הפרים הזורק חייב: שזריקתו, היא הגורם הראשון לשבירת הפלי. ואם קדם אחר וסלקן שניהן חייבין, הזורק והמסלק: ששניהם גרמו לאבד ממונו שלזה.

י. וכן השורף שטרותיו שלחברו, חייב לשלם כל החוב שהיה בשטר, שאף על פי שאין גוף השטר ממון, הרי גרם לאבד הממון: ובלבד שיודה לו המזיק ששטר מקים היה, וכך וכך היה כתוב בו, ומחמת ששרפו, הוא שאינו יכול לגבות החוב; אבל אם לא האמינו, אינו משלים לו אלא דמי הניר בלבד.

יא. וכן ראובן שהיה נושה בשמעון, ומכר השטר ללוי, וחזר אחר שמכרו, ומחלו לשמעון הרי נפטר שמעון כמו שיתבאר

במקומו, ונתחייב ראובן לשלם ללוי כל מה שבשטר: שהרי גרם לו לאבד השטר, והרי הוא כמי ששרפו. וכן אם מחלו יורש ראובן, משלם המוחל מן היפה שבנכסיו.

יב. וכן העושה עבדו הפותיקי, וחזר ושחררו חייב המשחרר לשלם לבעל החוב: שהרי הפקיע שעבודו, וגרם לאבד ממונו. וכופין את בעל החוב גם הוא, לשחרר העבד כדי שלא יפגע בו ויאמר לו עבדי אתה.

יג. וכן הדוחף מטבע חברו, ונתגלגל וירד לים חייב לשלם. וכן הצורם אֶזֶן הפרה חייב לשלם, שהרי גרם לפחת דמיה. וכן המרקע דינרי חברו, והעביר צורתן חייב לשלם משום גורם. וכן כל פיוצא באלו הדברים.

יד. הזורק כלי מראש הגג לארץ, ולא היה תחתיו פלים, וקדם אחר ושברו במקל כשהוא באויר, קדם שיגיע לארץ הרי זה האחר פטור: שלא שבר אלא כלי שסופו להשבר מיד בודאי; ונמצא כשובר כלי שבור, ואין זה כגורם. וכן כל פיוצא בזה, פטור.

טו. שור שהיה עומד להריגה מפני שהוא מזיק את הבריות, ואילן שהוא עומד לקציצה מפני שהוא מזיק את הרבים, וקדם אחד ושחט שור זה וקצץ אילן זה, שלא מדעת בעליו חייב לשלם לבעלים כמו שיראו הדינים, שהרי הפקיען מלעשות מצוה. ואם טען ואמר, אתה אמרת לי להרגו ולקצצו, הואיל והוא עומד לכך, הרי זה פטור.

טז. וכן מי ששחט חיה או עוף, ובא אחר וכסה הדם שלא מדעת השוחט חייב לתן כמו שיראו הדינים. ויש מי שהורה שהוא נותן קנס קצוב, והוא עשרה זהובים; וכן הורו הגאונים שכל המונע הבעלים מלעשות מצות עשה שהן ראויין לעשותה, וקדם אחר ועשאה משלם לבעלים עשרה זהובים.

יז. שמין למזיק בידו, בדרך ששמין לו אם הזיק ממונו. פיצד: הרי שהרג בהמת חברו, או שבר כליו שמין כמה היתה הבהמה שווה חיה וכמה הנבלה שווה, וכמה היה הפלי שווה והוא שלם וכמה שווה עתה; ומשלם הפחת לנזק עם הנבלה או הפלי השבור, בדרך שבארנו בשורו שהזיק: דין אחד הוא. דרך ענבים שלחברו, שמין לו הזקו. וכן כל פיוצא בזה.

יח. כשגובין הפחת מן המזיק, גובין מן המטלטלין שלו; אם אין לו מטלטלין, גובין מן היפה שבנכסיו. וכן האונס והמפתה והמוציא שם רע, כלן מן היפה שבנכסיו גובין מהן.

יט. כל המזיק ממון חברו, ואינו יודע מה הזיק הרי הנזק נשבע בתקנת חכמים, ונוטל כמו הנגזל: והוא שיטען דברים שהוא אמוד בהן, כמו שבארנו בנגזל.

כ. פיצד: לקח כיס חברו והשליכו לים או לאש, או שמסרו ביד אנס ואבד בעל הכיס אומר זהובים היה מלא, והמזיק אומר איני יודע מה היה בו שמא עפר או תבן היה מלא הרי הנזק נשבע בנקיטת חפץ, ונוטל: והוא, שיטען דברים שהוא אמוד בהן, או אמוד להפקידן אצלו, ודרךן להניחן בכיס וכיוצא בו; אבל אם אין דרךן להניחן בכלי זה, הוא פשע בעצמו.

כא. פיצד: הרי שחטף חמת או סל מלאים ומחפים, והשליכם

לִים או שָׂרָפָן, וְטָעַן הַנֶּזֶק שֶׁמִּרְגְּלֵיּוֹת הָיוּ בְּתוֹכָן אֵינוֹ נֶאֱמָר,
וְאֵין מְשַׁבֵּיעִין אוֹתוֹ עַל כֵּן: שְׂאִין דֶּרֶךְ בְּנֵי אָדָם לְהַנִּיחַ מִרְגְּלֵיּוֹת
בְּסֻלִּים וּבַחֲמָתוֹת. וְאִם תִּפֹּס, אֵין מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ, אֶלָּא נִשְׁבַּע
שֶׁמִּרְגְּלֵיּוֹת הָיוּ בָּהּ, וְנוֹטֵל מִמָּה שֶׁיֵּשׁ אֶצְלוֹ. וְכֵן כָּל כִּיּוֹצֵא בָּזֶה.
כב. יָדַע הַמִּזִּיק שֶׁהַכִּיס הָיָה בּוֹ זְהוּבִים, אָבֵל אֵינוֹ יוֹדֵעַ כַּמָּה
הָיוּ, וְהַנֶּזֶק אוֹמֵר אֶלְף הָיוּ נוֹטֵל אֶלְף בְּלֹא שְׁבוּעָה: וְהוּא, שֶׁיִּהְיֶה
אָמוּד, שֶׁהָרִי זֶה הַמִּזִּיק מְחִיב שְׁבוּעָה, וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהִשָּׁבַע כְּמוֹ
שֶׁיִּתְבָּאֵר בְּעֵנִין הַפְּקָדוֹן.